

60-vuotias ammattikasvatuksen professori Pekka Ruohotie:

”Suomalaisen osaamisen edellytykset on turvattava globalisoituvassa maailmassa”

– *Kansainvälistymiskehitys johtaa ennen pitkää siihen, että meillä annettava yliopistollinen koulutus on kokonaisuudessaan osa eurooppalaista koulutusta. Opetuskieli muuttuu vähitellen ja opiskelija-aines käy entistä kansainvälisemmäksi. Suuri huoleni on tämän koulutuksellisia haasteita tarjoavan kehityksen keskellä se, miten suomalaisen osaamisen edellytykset voidaan turvata jatkossakin?* pohdiskelee kesäkuussa 60 vuotta täyttänyt ammattikasvatuksen professori Pekka Ruohotie Tampereen yliopistosta.

Ruohotien mukaan ammatillinen osaaminen on ollut suomalaisen yhteiskunnan kehityksen kulmakivi. Hänen mielestään Euroopan Unionin laajentuessa on ollut selvästi nähtävillä myös se ilmiö, että kansallishenki on jäsenvaltioiden keskuudessa nostanut päätään. Parhaimmillaan kansallishenki merkitsee mahdollisuutta sitoa ihmisiä yhteen.

– Ei pidä unohtaa sitä, että suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi palvelee meitä kaikkein eniten. Totta kai se on si-

doksissa yhtä enemmän kansainvälisiin verkostoihin ja teknologian kehityksen suomiin mahdollisuuksiin, mikä tuo maailmaa koko ajan lähemmäksi.

– Mutta oman identiteetin säilyttäminen on tärkeä osa suomalaisen hyvinvoinnin rakentamista ja sen jatkuvaa kehittämistä. Se edellyttää ammattikasvatuksen ymmärtämistä myös isona kansainvälisenä intressinä.

Ruohotien johtaman Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen (AkTkk) strategia on ollut sidoksissa globaalin toimintaympäristön, tietoyhteis-

Pekka Ruohotie on toiminut Ammattikasvatuksen aikakauskirjan päätoimittajana vuodesta 1999 lähtien. Hänelle on myönnetty Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahaston palkinto ammattikasvatuksen ja sen tutkimuksen kehittämisestä vuonna 2005.

---

kunnan sekä työelämän ja ammattien muutoksiin. Professori toivookin, että kyseinen yksikkö ja Tampereen yliopisto ylipäätään voisivat yhä enemmän ottaa huolehtia suomalaiseen osaamisyhteiskunnan vahvistamisesta.

- Tutkimusta pitäisi viedä tiiviimmin globaalimpaan viitekehykseen. Miltä ilmiöt näyttävät maailmassa, jossa ei ole kyse ainoastaan tuotannon globalisaatiosta, vaan jossa myös asenteet ja arvot globalisoituvat? Muutokset heijastuvat erityisesti sosiaaliseen kenttään.

Ruohotien mielestä tällaisten tutkimuksellisten kehysten rakentaminen merkitsee valtavaa haastetta. AkTkk:ssa haasteeseen tarttumiseen tarjoaa hyvän lähtökohdan se, että keskuksen jatkotutkimusopiskelijoiden tausta on yhtä aikaa hyvin moninainen sekä poikkitieteellinen.

- Jos esimerkiksi vaikeita sosiaalisia ongelmia halutaan ratkaista tutkimuksellisin keinoin, siinä voi parhaiten onnistua nimenomaan poikkitieteellinen tutkimusryhmä.

- Lasten pahoinvointi on tutkimustiedon mukaan lisääntynyt. Huostaanottoja tapahtuu yhä enemmän. Näin tilaston, jossa todettiin, että joka viides lapsi tarvitsee psykiatrista apua. Pahoinvointi kasvaa nimenomaan marginaaliryhmissä, Ruohotie mainitsee edellä kuvatusta tutkimuskohteesta esimerkin.

- Lasten hyvinvointia tutkitaan paljon, mutta jokainen tieteenala tutkii sitä omasta näkökulmastaan. Ja kun kukaan ei pysty näitä näkökulmia yhdistämään, näistä tutkimuksista on käytännössä hyvin vähän apua.

- Työelämässä monet ammattiryhmät hakeutuvat toistensa yhteyteen, kun ne huomaavat oman voimattomuutensa. Ongelmathan kasautuvat. Lääkärit tarvitsevat sosiaalityöntekijöitä ja psykologeja rinnalleen, kun ratkotaan moniongelmaisia vyyhtejä. Tämä käytännössä hyväksi todettu malli pitäisi saada myös tutkimukseen.

- Jos tutkimme vain opiskelumotivaatiota ja itsesääätelyä sellaisen nuoren opiskelijan kohdalla, joka kärsii lukihäiriöstä ja jonka kotiolot ovat vaikeat, emme löydä ratkaisua hänen motivaationsa kohentamiseksi. Mutta yhdistämällä tutkimukseen muita tutkimusnäkökulmia sellainen ratkaisu voitaisiin löytää.

Paperiteollisuuden kautta ura johti tiedemaailmaan

Pekka Ruohotie nimitettiin maamme ensimmäiseen ammattikasvatuksen professorin virkaan vuonna 1987. Hän oli hoitanut virkaa vt:nä jo vuodesta 1983 lähtien. Professuurin lahjoitti Tampereen yliopistolle Hämeenlinnan kaupunki vuonna 1982. Virka oli lähes 25 vuoden ajan ainoa laatuaan. Viime vuonna Ruohotien johtaman Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen (AkTkk) virkarakennetta vahvistettiin toisella ammattikasvatuksen professuurilla, jonka erikoisala oli kansainvälistyvät oppimisympäristöt. Tähän virkaan nimitettiin Tapio Varis.

Ruohotie kirjoitti ylioppilaaksi Pirkanmaan yhteiskoulusta keväällä 1967. Saman vuoden syksyllä hän aloitti opiskelunsa Tampereen yliopistossa. Ruohotie opiskeli kasvatustiedettä, psykologiaa, sosiaalipoliittikkaa ja tilastotiedettä suorittaen asevelvollisuutensa opintojensa aikana.

Valmistuessaan vuonna 1972 filosofian maisteriksi Pekka Ruohotie oli vasta 24-vuotias. Hänen opettajansa, Tampereen yliopiston empiirisen kasvatustieteen apulaisprofessori Matti Peltonen oli kiinnittänyt huomiota lahjakkaaseen nuorukaiseen.

Peltonen työskenteli samanaikaisesti myös Yhtyneiden Paperitehtaiden hallintojohtajana Valkeakoskella. Hän tarjosi Ruohotielle työpaikkaa kesällä 1972. Ruohotie nimitettiin Yhtyneiden omistamaan Lotilan ammattikouluun yleisaineiden opettajaksi. Opetustyönsä ohella hän jatkoi opintojaan.

Ruohotie sai ensimmäisen kosketuk-

sen työelämään liittyvään tutkimukseen, kun Yhtyneet Paperitehtaat käynnisti vuorotyötutkimuksen syksyllä 1972. Hän kuului tutkimusryhmään, jota johti halintojohtaja Matti Peltonen.

Ruohotien opinnot sujuivat rivakasti. Hän valmistui filosofian lisensiaatiksi vuonna 1974 ja väitteli filosofian tohtoriksi vuonna 1976. Samana vuonna hänet nimitettiin Yhtyneiden tutkimuspäälliköksi.

Pekka Ruohotien väitöskirjatutkimus ”Taiteen harrastaminen ja taiteeseen suhtautuminen eräiden ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden keskuudessa” tarkastettiin Tampereen yliopistossa syksyllä 1976. Taidekasvatusta käsittelevää tutkimusta oli vielä 1970-luvun alussa olemassa vähäisesti. Viidessä hämeenlinnalaisessa oppilaitoksessa suoritettu tutkimus pyrki palvelemaan myös juuri valmisteilla ollutta ammatillisten oppilaitosten opetusohjelmia koskevaa uudistusta.

Ruohotielle olivat vuodet Yhtyneillä Paperitehtailla (1972–1979), ensin projektitutkijana ja kouluttajana, sitten tutkimuspäällikkönä, monella tapaa hyvin merkityksellisiä. Hän sai vankkaa kokemusta liiketoiminnasta, mikä oli välttämätöntä ajatellen tuleviin työtehtäviin liittyneitä haasteita niin yliopistomaailmassa kuin elinkeinoelämässäkkin.

Aivan oma lukunsa oli Yhtyneiden aikana alkunsa saanut pitkäaikainen yhteistyö ja ystävyys Matti Peltosen kanssa. Peltonen avasi nuorelle miehelle monia tärkeitä ovia ja kannusti häntä eteenpäin myös tieteenharjoittajana. Yhtyneillä Ruohotiestä tuli Peltoselle tärkeä tuki ja yhteistyökumppani. He uudistivat yhtiön organisaatiota muodostamalla yhdessä henkilöstöhallinnon osaston, jossa Pelto-

Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen kansainväliset vieraat ja osa-aikaiset professorit tutustumassa Hämeenlinnan ammattioppilaitoksen rehtori Pekka Aallon (oik.) opastuksella keväällä 1996. Vas. Pekka Ruohotie, Peter Grimmett, Juhani Honka ja Bruce Bearsto.

nen toimi henkilöstöhallintojohtajana ja Ruohotie tutkimuspäällikkönä. Ruohotien tehtävänä oli selvittää organisaation kehittämistarpeita ja rakentaa erilaisia kehittämishohjelmia.

Kun Matti Peltonen oli nimitetty Suomen kasvatustieteellisen seuran esimieheksi, hän valitsi sihteerikseen Pekka Ruohotien vuonna 1975. Sihteerin tehtävässä Ruohotielle avautui harvinainen näköalapaikka, kun hän pääsi seuran kokouksissa tutustumaan moniin suomalaisen kasvatustieteen vahvoihin nimiin. Nuori filosofian tohtori pyydettiin hoitamaan empiirisen kasvatustieteen apulaisprofessorin viransijaisuutta Tampereelle 1977. Hänet vakinaistettiin kahden vuoden sijaisuuden jälkeen 1979. Ruohotielle myönnettiinkin keväällä 2007 Tampereen yliopiston kultainen ansiomerkki 30-vuotisesta palveluksesta.

Kansainvälistä tutkimusta ja opetusta Ak Tkk:ssa

Ruohotien tultua nimitetyksi ammattikasvatuksen professoriksi vuonna 1987 aloitettiin Tampe-

reen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa samana vuonna ammattikasvatuksen oma tutkijakoulutus sekä ammattikasvatukseen suuntautuvat syventävät opinnot erillisinä arvosanaopintoina alalla toimiville. Vuodesta 1989 alkaen nämä opinnot johtivat kasvatustieteiden maisterin tutkintoon. Pian käynnistyi myös tohtorikoulutus ja ensimmäinen tohtori AkTkk:ssa valmistui vuonna 1991.

Ammattikasvatuksen tutkimuskeskus (AKTK), jonka johtajana toimi ammattikasvatuksen professori Pekka Ruohotie, perustettiin vuonna 1991 Tampereen yliopiston Hämeenlinnan toimipisteeseen. Tänäkin päivänä Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen (AkTkk) tehtävä on sama kuin sitä perustettaessa: tutkia ammatin oppimista ja ammatillista kasvua elinikäisenä prosessina yhteiskunnan ja työelämän muutoksessa ja tarjota alan tutkimukseen pohjautuvaa ylintä opetusta.

AkTkk:n keskeisiä tutkimusalueita on kolme. Ammatin oppimisen tutkimuksessa painottuvat itsesäätelyyn liittyvät tahdonalaiset prosessit sekä opetuksen

laatu ja oppimistuotokset. Toisena ja eniten tutkittuna alueena on ammatillinen kasvu. Siinä erityisenä mielenkiinnon kohteena on ammatillisen kasvun mallintaminen. Kolmanneksi tutkitaan osaamisen johtamista.

AkTkk:n tavoite on elinkeinoelämän ja ammatillisen koulutuksen tutkiva kehittäminen koulutukseen osallistuvien kautta. Se toteutuu tukemalla opiskelijoiden jatkuvalle oppimiselle rakentuvaa ammatissa kehittymistä ja ammatillista kasvua sekä kehittämällä heidän valmiuksiaan tuottaa uudenlaisia ajattelu- ja toimintamalleja.

Opetustarjontaan osallistuu myös kuusi ulkomaalaista vierailevaa professoria: Marvin Klein, Peter Grimmett, Bruce Beairsto, Paul Ilsley, Paul Lefrere ja Taimi Tulva. Ammatikasvatuksen dosentti ja apulaisprofessori Margarita Pavlova johti Baltian alueen kestäväen kehityksen ja ammatikasvatuksen projektia AkTkk:ssa ja on edelleen tämän alueen asiantuntijana keskuksessa. Vierailevat professorit pitävät luentosarjoja omilta asiantuntijuusalueiltaan ja toimivat jatko-opiskelijoiden oppinnäytetöiden ohjaajina.

Kun Ruohotie on alusta lähtien joutunut hakemaan suuren osan rahoituksesta ulkopuolisista lähteistä, se on vuosien aikana koulunut myös AkTkk:n henkilökuntaa hankkimaan rahaa toimintaansa erilaisten apurahahakemusten ja verkostoyhteistyön kautta. Keskuksella on vain neljä budjettivirkkaa, mutta siitä huolimatta keskuksen palkkalistoilla on ollut jo pitkään säännöllisesti erilaisissa työsuhteissa parikymmentä ihmistä.

AkTkk:n toiminnan suurimpia rahoittajia ovat viime aikoina olleet EU:n

sosiaalirahasto, kuntayhtymät, opetusministeriö, Opetushallitus, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä Suomen Akatemia. AkTkk on poikkeuksellinen yliopistollinen yksikkö siinäkin mielessä, että se itse myy koulutusta ja tutkimusta.

Kulttuurirahasto palkitsi Ruohotien vuonna 2005

Pekka Ruohotie on toiminut vuodesta 2006 lähtien Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen johtajana. Kasvatustieteiden tiedekunnan dekaanina samassa yliopistossa hän työskenteli 1995–1998. Hänet nimitettiin vuonna 2006 myös Tallinnan yliopistoon ammattikasvatuksen professoriksi. Hän on ollut vierailevana professorina Simon Fraser Universityssä Kanadassa 1992–1993. Suomen Akatemian toimikunnan (kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus) jäsen hän on ollut vuoden 2007 alusta lähtien.

Ruohotie on toiminut johdon konsulttina kymmenissä organisaatioissa, korkeakoulujen arviointineuvoston jäsenenä 1995–1999, ammattikorkeakoulujen toimilupajaoston puheenjohtajana 1995–1999 ja aikuiskoulutusneuvoston puheenjohtajana 2000–2003.

Ruohotielle on myönnetty Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahaston palkinto ammatikasvatuksen ja sen tutkimuksen kehittämistä vuonna 2005. Kulttuurirahasto on kyseisen tunnustuksen lisäksi myöntänyt hänelle merkittävän apurahan kahdesti, vuosina 1979 ja 1981. Liikesivistysrahastolta hän sai niin ikään merkittävän apurahan vuonna 1974.

Pekka Ruohotie on toiminut Ammattikasvatuksen aikakauskirjan päätoimittajana vuodesta 1999 lähtien. Hänen kirjallinen tuotantonsa on laaja ja käsittää noin 300 tieteellistä julkaisua. Nämä tutkimusraportit, oppikirjat ja artikkelit käsittelevät ammatillista kasvua ja kehitystä, motivaatiota ja itsesääätelyä sekä johtamista ja organisaation kehittämistä. Ruohotielle myönnettiin Suomen Valkoisen Ruusun I luokan ritarimerkki itsenäisyyspäivänä 6.12.1997.

Markku Tasala

